

ISIESTUK FILMEDUCATIE

WKGROEP DOORLOPENDE LEERLIJN EN DEFINITIE
april 2018

We groeien op in én met beelden. Het is inmiddels – naast gesproken en geschreven taal – dé manier waarop wij met elkaar communiceren én een beeld creëren van onszelf en de wereld om ons heen.

Wat zie je nou echt als je naar *instastories*, videoclips, series en films kijkt? Waarom trekt het zo je aandacht? Waarom roert het je? Waarom snap je het zonder woorden? Om meer te zien in deze audiovisuele uitingen moet je de taal van film leren spreken.

Filmeducatie* leert je betekenis te geven aan audiovisuele producten en geeft je tools je uit te drukken met beeld en geluid. Door audiovisuele producten te **creëren**, er mee te **communiceren**, film kritisch te **analyseren** en erop te **reflecteren** in een bredere **context**, ontdek je de verschillende manieren waarop in film **verhalen**, ideeën, overtuigingen, ervaringen en gevoelens **verbeeld** kunnen worden.

Hoe werkt de taal van film? Waaruit is deze opgebouwd? Elk audiovisueel product bestaat uit:

1. NARRATIEF

In film worden verhalen, ideeën, ervaringen en gevoelens verbeeld door middel van verhaalmiddelen (wie wat waar), verhaalstructuren (begin, -midden, eind) en verhaaltechnieken (tijdverloop, flashbacks, tegenstellingen).

2. VORMGEVING

Film krijgt vorm door gebruik te maken van: camerawerk (cinematografie), art direction (mise-en-scene), spel/framing, montage en geluid.

3. CONTEXT

Film wordt bekeken en gecreëerd in contexten: geschiedenis, cultuur en maatschappij, economie, en ook de toeschouwer, het publiek geven betekenis aan film.

Door **narratief**, **vormgeving** en **context** te combineren en te onderzoeken, ontdek je de betekenis van audiovisuele producten. Ook leer je hoe je de wereld jouw verhaal vertelt met beeld en geluid.

NARRATIEF + VORMGEVING + CONTEXT = BETEKENIS (VOOR KIJKER + VOOR MAKER)

Centrale vaardigheden in filmeducatie zijn analyseren & observeren, creëren, samenwerken en reflecteren. In bijlage 1 tref je een eerste aanzet wat betreft onderwerpen **[wat uitgediept]** en vaardigheden **[het hoe]**. Deze zal uiteindelijk resulteren in een doorlopende leerlijn tot 18 jaar.

*Filmeducatie pakt het begrip 'film' breed op. Zowel vlogs, videoclips, documentaires, series, fictie films, instastories vallen onder het begrip film. Film gebruiken we als paraplu-begrip voor alle vormen van bewegend beeld, video en audiovisuele producten.

*I was the kind
of kid that had
some talents
or ability,
but it never
came out
in school.*

*Francis Ford
Coppola*

[FILMEDUCATIE IN HET ONDERWIJS]

Hoe werk je filmeducatie uit naar concrete leerdoelen voor het onderwijs? Het Netwerk Filmeducatie ontwikkelt een praktische leerlijn waarin leerdoelen, vaardigheden en onderwerpen per bouw zijn geordend. **Een eerste aanzet in bijlage 1.**

Maar waartoe draagt film bij in het onderwijs? Is het alleen een speelveld voor de kunstvakken? Of is het breder inzetbaar? Deze laatste vraag beantwoorden we volmondig 'ja'.

FILM ALS MIDDEL

Bewegend beeld wordt door 80% van de docenten dagelijks gebruikt tijdens de les. Het is immers een concreet middel om leerlingen mee te voeren naar andere werelddelen, te activeren voor een sociaal thema of te verwonderen. Maar hoe vind je passend beeldmateriaal? Hoe bespreek je het beeld en geluid dat je toont? Hoe verbeeld je een profielwerkstuk? De leerlijn filmeducatie zal per vak worden uitgewerkt om op deze (en meer!) vragen antwoord te geven.

FILM ALS DOEL

In kunstvakken is film het doel: de kunst van het filmen wordt daar geanalyseerd en leerlingen gaan zelf aan de slag om gevoelens of schoonheid met beeld en geluid te vangen.

FILM VERBINDT & DRAAGT BIJ AAN HOOFDDOELLEN

Filmeducatie draagt bij aan hoofddoelen van het onderwijs: het werken aan persoonlijke en maatschappelijke vorming en het geven van beroepskwalificaties.

Filmeducatie staat niet op zichzelf. In het onderwijs kan filmeducatie een verbindende en versterkende rol spelen tussen verschillende vakgebieden (vakoverstijgend beeldonderwijs). Daarnaast werkt filmeducatie ook aan overkoepelende vaardigheden als samenwerken, probleemoplossend denken, creatieve vaardigheden en plannen.

Filmeducatie geeft je de keuze om maker, deelnemer, uitvinder, vertoner, criticus en/of liefhebber te worden.

BIJLAGE 1: WAT & HOE: EERSTE STAPPEN NAAR EEN LEERLIJN

[ONDERDELEN - MIDDELEN - ELEMENTEN]

Doel van film educatie [waarom]	Betekenis leren geven aan film en de tools krijgen om je via film uit te drukken		
Onderdelen filmeducatie [wat]	Narratief	Filmische vormgeving	Context
Film specifieke middelen [wat uitgewerkt]	Verhaalmiddelen; Verhaalstructuren; Verteltechnieken; Karakterontwikkeling	Camerawerk (cinematografie) Art Direction (mise-en-scene), Spel/Framing Montage Geluid	Economie Geschiedenis (film, series, reclame, etc) Cultuur en maatschappij Toeschouwers / publiek
Film specifieke middelen [wat dieper uitgewerkt] De	Verhaalmiddelen (elementen: waar, wanneer, wie, wat, waarmee en waarom) Verhaalstructuren (elementen: plot, story, ontwikkelingsschema)	Camerawerk - cinematografie (camerastandpunt, camerabeweging, camera-afstand/kadrering, cameraperspectief, scherpstelling,	Economie (productie, distributie en vertoning) Geschiedenis (genres, ontwikkeling, technieken)

<p>elementen zijn nog niet volledig, zie het als een aanzet.</p>	<p>Verteltechnieken (<i>vertelperspectief, tijdverloop, motivering van elementen, parallellisme: patronen/vergelijkingen/tegenstellingen</i>)</p> <p>Karakterontwikkeling (note: niet alleen van fictie- personen)</p>	<p>zwart-wit/kleur, belichting)</p> <p>Geluidselementen (<i>foley, muziek, gesproken taal, onderverdeeld in non-diëtetische en diëtetisch</i>)</p> <p>Spel/framing (<i>acteerstijl (fictie), framing (non-fictie)</i>)</p> <p>Art direction -of mise-en-scene, enscenering- (<i>set, locatie, decor, kostuum, belichting, grime</i>)</p> <p>Montage (<i>beeldovergangen, montagestijlen, effecten</i>)</p> <p><i>*de term art direction nog opzoeken bij de opleidingen</i></p> <p>Overkoepelend: Innovatieve media specifieke technieken</p>	<p>Cultuur en maatschappij (<i>achtergrond filmmakers, representatie, ethiek, acteurs, politiek</i>)</p> <p>Toeschouwers / publiek (wat hieronder)</p>
--	--	--	---

Dit raamwerk geeft duidelijk aan **wat** geleerd kan worden bij filmeducatie. Om het concreet te vertalen naar een doorlopende leerlijn per bouw is er ook een visie gevormd over **hoe** geleerd dient te worden. Er zijn voor filmeducatie vier centrale vaardigheden:

Observeren & Analyseren

Van kijken naar zien staat hier centraal. Wat doet het beeld met je? Welke elementen herken je? Hoe kun je deze inzetten voor je eigen werk?

Creëren

Door te maken ontdek je hands-on hoe een creatief filmisch proces werkt. Je leert jezelf uitdrukken in de taal van film. Je leert hoe je van een idee naar een concreet eindproduct komt (en daar zijn ook aardig wat planningsvaardigheden bij nodig).

Reflecteren

Nadenken over wat je hebt gezien, gemaakt of hebt ontdekt geeft je een breder inzicht in de taal van film én in het werkproces. Het verdiept en verbindt kennis en skills.

Communiceren/Samenwerken

Film is een communicatief medium. Wat draag je uit? Wat deel je? Hoe wordt het ontvangen? Zie jij als zender hetzelfde als je publiek? En hoe communiceer je met je team? Film maak je (niet vaak) alleen. Het is teamwork bij uitstek, hoe werk je gezamenlijk aan kunst?

DE EERSTE AANZET VOOR EEN LEERLIJN

Het wat en het hoe gecombineerd zorgt voor een overzichtelijke ordening van leerdoelen die tezamen de doorlopende leerlijn gaan vormen. Elk [wat] wordt gecombineerd met een [hoe], deze matrix zorgt ervoor dat alle gebieden van filmeducatie worden behandeld. De matrix ziet er in skeletvorm als volgt uit:

--	--	--	--	--	--

Vaardigheden [hoe]		observeren analyseren	creëren	reflecteren	communiceren samenwerken
Narratief	verhaalmiddelen				
	verhaalstructuren				
	verteltechnieken				
	karakterontwikkeling				
(Filmische) Vormgeving	camerawerk				
	geluid				
	acteerwerk				
	art direction				
	montage				
Context	economie				
	cultuur en maatschappij				
	geschiedenis				
	toeschouwers / publiek				

Bronnen

[Film: 21st Century Literacy, A strategy for film education across the UK](#) (2008), British Film Institute, UK Film Council, Film Club, Film Education, First Light & Skillset

[Screening Literacy: Reflecting on Models of Film Education in Europe](#) (2014), Reia-Baptista, A Burn, M Reid, M Cannon

[Framework for Film Education for Europe](#) (2015), British Film Institute.

[Filmwijsheid: het JEF model](#) (2018), JEF België

[Docentenhandleiding Filmanalyse](#), MovieZone

[Geschreven op het scherm. Een methode voor filmanalyse](#) (1995), Johan van Kempen.

[Look Again! - A teaching guide to using film and television with three- to eleven-year-olds](#) (2003), British Film Institute Education.

[Moving Images in the Classroom film education a secondary teachers' guide to using film & television](#) (2000), British Film Institute

[Filmeducatie & onderwijs, visiestuk voor curriculum.nu](#) – Eye filmmuseum, oktober 2018

[Raamwerk literatuureducatie, cultuurwinkel Breda](#)

[Visuele geletterdheid](#) (2006), SLO

[Cultuur in de Spiegel in de praktijk](#)- SLO

Klankbord:

<https://www.cinekid.nl/top100>; <https://www.cinekid.nl/nl/jaarrond/voor-scholen/films-kijken>

https://www.lkca.nl/~media/kennisbank/publicaties/2017/zicht%20op_2010_4_site_def.pdf

<https://www.volkskrant.nl/cultuur-media/filmles-op-school-ook-een-bewuste-blik-kun-je-traineren~b9c0de95/>

<https://www.mediaspoor.nl/over>

<https://www.idfa.nl/nl/info/docschool-online>

<https://www.nrc.nl/nieuws/2018/10/19/van-films-word-je-slimmer-a2678645> (artikel van /over Floor !)

<https://www.mediawijzer.net/neem-beeldgeletterdheid-op-in-het-curriculum-po-en-vo/>

Lectoraat authenticatie kunsteducatie / <https://www.ahk.nl/lectoren/educatie/publicaties/>

<https://filmanalysis.coursepress.yale.edu/>

https://www.wjec.co.uk/qualifications/film-studies/eduqas-film-studies-as-level-from-2017/eduqas-a-level-film-studies-spec-from-2017-designated.pdf?language_id=1

https://www.wjec.co.uk/qualifications/film-studies/Eduqas%20Film%20Guidance%20for%20Teaching%20-%20A%20level.pdf?language_id=1

<https://www.filmeducatie.be/>

<https://www.aqa.org.uk/subjects/media-studies>

<https://books.google.nl/books?id=vnWqUAJAuycC&pg=PA13&lpg=PA13&dq=film+media+AQA&source=bl&ots=wPOIvsBJDX&sig=ACfU3U25zu50LIPTJWMcPq03one9vUkpMw&hl=nl&sa=X&ved=2ahUKEwjjvq8vA2r7hAhUD36QKHfBAC38Q6AEwAHoECACQAQ#v=onepage&q=film%20media%20AQA&f=false>

<https://www.bfi.org.uk/sites/bfi.org.uk/files/downloads/film-21st-century-literacy-redefining-film-education.pdf>

Vraag: kun je meer bronnen aanraden voor uitwerking elementen? Vaardigheden?

